

Nr 389

Av herrar **Edström** och **Huss**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande åldringsvården.

I proposition nr 38 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att yttra sig angående av socialministern angivna riktlinjer för åldringsvården med anledning av vad som föreslagits av 1952 års åldringsvårdsutredning. I anslutning härtill vill vi föreslå vissa åtgärder utöver de allmänna riktlinjer som ingår i departementschefens uttalanden.

Frågan om de äldres ställning i arbetslivet behandlas i propositionen främst ur försörjningssynpunkt. I detta sammanhang framhåller departementschefen att arbetsförmedlingen i första hand bör söka bereda arbete för de åldringar som ej genom pension har sin åldersförsörjning tryggad under åren före folkpensionsåldern. Frågan om pensionsåldern och däri inbegripen fråga om en glidande pensionsålder, som möjliggör för åldringar att kvarstå längre i sina arbeten, bör enligt departementschefen i första hand lösas genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Vi delar denna uppfattning och vill understryka att denna synpunkt bör vara vägledande vid utformningen av samhällets åtgärder i fråga om tjänstepensioneringen.

I motioner vid 1955 års riksdag (I: 378 och II: 463) upptogs frågan om en smidigare anpassning i arbetslivet av de åldringar som önskar och har krafter nog att kvarstå i produktionslivet. Därvid påpekades den nya syn som börjar göra sig gällande i fråga om åldrandet. Den negativa föreställningen, som »klumpar ihop» de människor som nått viss ålder till en grupp som karakteriseras av minskad arbetsförmåga, har genom senare års forskning fått ge vika för den uppfattningen att åldrandets takt är individuell och inte strikt sammanfaller med den kronologiska åldern. I nyssnämnda motion förordades en utredning om vägarna till de äldres anpassning i förvärvslivet. Allmänna beredningsutskottet var i sitt yttrande över motionerna inte berett att tillstyrka en sådan utredning men ansåg att motionernas synpunkter borde beaktas inom ramen för arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet.

Riksdagen gav också enligt utskottets förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Frågan har därefter varit föremål för uppmärksamhet från såväl åldringsvårdsutredningens som arbetsmarknadsmyndigheternas sida. Av departementschefens uttalanden i den nu framlagda propositionen framgår emellertid, att kunskapen om de äldres önskemål och problem i detta sammanhang alltjämt är mycket begränsad. De-

departementschefen förordar inte heller några särskilda åtgärder på denna punkt. Tvärtom förklarar han, att han inte tror »att den potentiella arbetskraftsreserven bland åldringarna är verkligt betydande». Enligt vår mening kan saken inte härmed avfärdas. Framför allt måste de psykologiska sidorna av denna fråga beaktas på ett helt annat sätt. Varje diskussion av dessa frågor måste ytterst syfta till den enskildes lycka och trivsel. Arbetet har inte värde enbart ur försörjningssynpunkt utan ger även individen möjligheter till hälsofrämjande utnyttjande av den egna kapaciteten.

Det ger honom samtidigt känslan att fylla en plats i samhället. Förlusten av sådant värde kan för många innebära mycket smärtsam erfarenhet. Den som pensioneras ser ofta inte bara sina ekonomiska resurser minska, trots pensionsförmånerna, utan förlorar också i regel sina vanliga möjligheter till aktivitet och kan komma att känna sig onyttig och åsidosatt. Det är därför angeläget, att en verklig anpassning av arbetsförhållanden och arbetsmiljöer eftersträvas för att bereda den äldre arbetskraften möjlighet att fortsätta sitt arbete under mera tillfredsställande betingelser. De anpassningsproblem, som härvid uppstår, bör bli föremål för intensifierad forsknings- och försöksverksamhet.

Den tekniska utvecklingen liksom befolkningsutvecklingen med ett växande antal åldringar talar också för att den äldre arbetskraftens problem ägnas helt annan uppmärksamhet än hittills.

För att få en bättre grund för bedömningen av dessa frågor, vill vi förordna, att en undersökning göres, bl. a. genom intervjuer av ett representativt urval av äldre personer, i syfte att klarlägga de faktiska önskingarna i fråga om sysselsättning samt de individuella hinder av olika art som möter dem, som önskar kvarstå i arbetslivet. Undersökningen borde kunna genomföras i samverkan mellan socialstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen med anlitan av statistiska centralbyråns utredningsinstitut. På grundval av en sådan undersökning bör därefter ytterligare åtgärder från såväl myndigheters som arbetsgivares sida kunna utformas och den fortsatta forskningen på området underlättas.

Även i övrigt är det angeläget att *åldersforskningen* intensifieras. Åldersvårdsutredningen har också, som framgår av propositionen, föreslagit att väsentligt ökade resurser ställs till förfogande för detta ändamål. Departementschefen ansluter sig i propositionen till denna uppfattning. De anslag, som uppförts i statsverkspropositionen, synes emellertid inte vara utformade så, att åldersforskningen skulle komma att erhålla de bidrag, som kan anses motiverade. I första hand gäller detta anslaget under åttonde huvudtiteln till Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning. Medicinska forskningsrådet har här begärt medel för inrättande av åtta nya forskningsläkartjänster, varav två tjänster i enlighet med åldersvårdsutredningens förslag skulle reserveras för åldersforskningen. Av de

sistnämnda tjänsterna skulle den ena tilldelas ämnesområdet somatisk geriatrik och den andra ämnesområdet psykiatrisk geriatrik. Ecklesiastikministern hänvisar på denna punkt till den nu föreliggande propositionen men tillstyrker endast inrättandet av fyra nya forskningsläkartjänster kommande budgetår. I vad mån till forskningsrådets förfogande stående forskningsläkartjänster skall utnyttjas för speciellt geriatriska forskningsuppgifter, vill departementschefen dock överlämna åt medicinska forskningsrådet att avgöra. Med hänsyn till den av departementschefen förordade minskningen av antalet nya tjänster till hälften av vad forskningsrådet föreslagit, skulle därför inga garantier föreligga, att åldersforskningen komme att erhålla den avsedda förstärkningen. Med hänsyn härtill vill vi förorda, att antalet forskningsläkartjänster höjes till sex, varav två reserveras för åldersforskning, den ena för ämnesområdet somatisk geriatrik och den andra för ämnesområdet psykiatrisk geriatrik. Ifrågavarande anslagspost synes med hänsyn härtill böra uppräknas med 50 000 kronor.

Åldringsvårdsutredningen föreslog vidare, att anslaget under åttonde huvudtiteln till Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning skulle höjas med 500 000 kronor, som skulle reserveras för bidrag till geriatrisk forskning och för bestridande av kostnader förenade med den verksamhet som skall bedrivas av de föreslagna forskningsläkarna. Ecklesiastikministern har förordat en höjning av denna anslagspost med 500 000 kronor mot av forskningsrådet begärd höjning med 1 257 000 kronor. Huvuddelen härav avser emellertid andra ändamål än åldersforskningen. Med hänsyn till den av oss ovan förordade ökningen av antalet forskningsläkartjänster synes i varje fall en uppräkning utöver Kungl. Maj:ts förslag böra ske med 100 000 kronor.

Vi vill i detta sammanhang understryka angelägenheten av att, såsom åldringsvårdsutredningen förordat, geriatrisk-somatiska kliniker inrättas vid vissa undervisningssjukhus och geriatrisk-psykiatriska kliniker vid vissa mentalsjukhus. Förberedelserna härför bör bedrivas så, att förslag så snart som möjligt kan föreläggas riksdagen. Förutom den direkta betydelse ur såväl forsknings- som vårdsynpunkt som inrättandet av sådana kliniker kan få, utgör de en förutsättning för en tillfredsställande rekrytering av läkare till dessa verksamhetsområden.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta att

- 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t låter verkställa en undersökning, bl. a. genom intervjuer av ett representativt urval av äldre personer, i syfte att klarlägga de faktiska önskningarna i fråga om sysselsättning samt de individuella hinder av olika art, som möter dem som önskar kvarstå i arbetslivet,

2) under åttonde huvudtiteln, punkt 127, till *Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning* för att möjliggöra inrättandet av sex nya forskningsläkartjänster, varav två reserveras för åldersforskning, för budgetåret 1957/58 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 50 000 kronor höjt förslagsanslag av 312 000 kronor,

3) under åttonde huvudtiteln, punkt 344, till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kronor höjt reservationsanslag av 3 225 000 kronor.

Stockholm den 6 februari 1957

Gunnar Edström

Ragnar Huss

Nr 390

Av fröken **Andersson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande åldringsvården.

(Lika lydande med motion nr 489 i Andra kammaren)

Stockholm den 6 februari 1957

Ebon Andersson